

MINŐSÉGI CSALÁDOKÉRT

A család körüli bajoktól zeng a világ. Problémamegoldások kínálatától zeng a szak- és a lelki irodalom. Csakhogy szinte senki nem csinál semmit a saját családja megszentelődése érdekében. Az majd lesz valahogy. Az emberek nagy részének bőven elég gond az, hogy lakhatást, étellemezt, ruházkodást, taníttatást biztosítson gyermekeinek. Igen, bele lehet fáradni még az önnevelésbe is, hát még a másokért élésbe. Akkor is, ha ezek a mások a saját gyermekeink. Könnyebb megmondanom, hogyan haladj a lelkesítőtől a lelkiélet felé, mint hogy magam is meg merjem kérdőjelezni az istenképemet, az emberképemet, a családról alkotott statikus szemléletemet. Minőségi az a család, amelyben a tagok többsége a természetes erények gyakorlásával éli meg az életjelenségeket. Jézusian minőségivé az teszi a családot, ha az életjelenségek az adás, a szolgálat és a békességteremtés evangéliumi erényei szerint alakulnak.

1. Család születik

Egy férfi és egy nő életre szóló, fejlődőképes szeretetszövetségéből rendes esetben gyermekek születnek (vagy örökbe fogadtatnak). A *szentháromságos ősminta földi megjelenítője a házasság*. Apa, anya és Isten. A gyermek teremtő háromságuk gyümölcse (nem ő a harmadik!). Amint Isten Atya, Fiú, Lélek, és teremtésének gyümölcsei mi lennénk, a teremtett világ. Hívó nyelvezetben: „a házasság Isten legkedvesebb adománya, ha sikerül, ha nem, akkor maga a pokol” (Luther). A házasságnak lehet oka az, hogy jön a baba. De célja az, hogy tagjainak személyes kiteljesedésére legyen. Az *ember (= férfi+nő) számára az Istennek tetszés földi élettere*. Anyának, apának, gyerekeknek egyaránt.

A mindennapokban a valóság az, hogy „igazán nagyok csak elhatározásainkban vagyunk” (Remarque). A család sem akarunk érvényre juttatásának tere, nem átnevelő intézmény, ahol a felek egymás megnevelésével, terelgetésével foglalkoznak. Önmaguk terelésével kell elsősorban foglalkozniuk. Gyereknevelés címén is. Tudjuk mindannyian, hogy a „kamasz azzal pimasz, aki közel áll hozzá” (Ranschburg J.). „Minden érdemes élet ott kezdődik, ahol az ige testté lesz.” (Illyés) – vagyis megvalósulnak az elvek, az álmok, az elképzelések. Tény, hogy „csak emberhez méltó gondolatból fakad emberhez méltó élet” (Bulányi atya). Az fog megtetszeni, ami bennünk van. Az értékszempléletünk. Optimális esetben ez harmonizál Jézus értékszempléletével.

2. A család felvesz és lead

Mintegy sajátos anyagcserét folytat (input, output). *Anyagi* dolgokról nem előnyös nem-törődöm módon gondolkodni. Pénzt, vagy életet! – kiált ránk a világ. Meg kell védeni család-jainkat, és bennük magunkat. Kegyes dolog a Gondviselés munkálkodásában bizakodni, de a személyes és megfontolt döntéseket is elvárhatja tőlünk a Teremtő, ha már egyszer értelmet is adott nekünk. Ezzel az adományával felelősséget is kaptunk. Anyagi tekintetben a hívó ember *bizalmat szavaz a jövőnek*. Nem akkor házasodik, ha már karrier, otthon és kocsis is van. Akkor házasodik, ha szerelme életerős (ÉLETerős!) és kölcsönös. *A szerelem ugyanis a lét- és fajfenntartás ösztönére épülő érzelmi sodródás, amely arra hivatott, hogy egymásért élő szeretetté fejlődjön*.

Az anyagi életjelenség a pazarlástól a herdálásig terjed. A legalkalmasabbnak hasznos vezetnie a takarékos hétköznapiakat. A pazarlásra hajlamosabbnak előnyös vezetnie az ünnepek anyagi rendezését. A gyermekek így megtanulhatják, hogy van ideje ennek is, annak is.

Nem szent, aki takarékos, és nem bűnös a költekezésre hajlamos. A mértéket tartás erénye mindkét karaktert kötelezi. Feszültség akkor alakul ki, ha a felek szabadságjogi kérdést csinálnak a család anyagi üzemeltetéséből. Az *anyagiak sem a miéink, csak használatra kaptuk*. A koporsóba kerülés előtt el is kell, hogy engedjük. A pénz időnkénti elszámolása (mire, mennyit költünk) sokat segít a realitásokkal való szembenézésben. Az ember ugyanis felettebb hajlamos az érzelmi, hangulati pénzkezelésre. Ez az adósságyártás melegágya.

Olyan világban élünk, amelyben ógazdagok újjazdagokkal és ószegények újszegényekkel keverednek (C. Schönburg). Bennünket a folyamatos *igénymérlegelés* menthet meg a birtoklás beteges vágyától. „Minél jobban függünk tárgyaktól, annál szegényebbek vagyunk” (C. Schönburg). A gumicicától az autóig sok minden válhat bennünket megköltözővé. Rendeltesét tekintve a család nem az életöröm keresésére alakult érdekszövetség. Az életöröm csúcsértékké tételéből született a konzumidiotizmus, a shopping-szubkultúra.

3. A család

ingerlékenységet mutató közösség

Az ember a szerint reagál a külső hatásokra, amilyen erőnléti állapotban van. „Az sosem megoldás, ha egymás hátán vágunk lépcsőt a felemelkedéshez” (Sütő A.). Természetes önszereztünk egyik vadhajtása, hogy más kárára szeretnénk „önérvényesülni”. A családon belüli *territóriumharc természetes*, mint az állatvilágban. Ennek *hogyanja* teszi az embert emberré. Alaptapasztat, hogy minél jobb a nevelés és az önnevelés, annál kevesebb törvény kell. „Különállás helyett rendszeregységben kell gondolkodni” (Bishop). Egymásra kapcsolódó, építő együttműködés a mi utunk. Lehetséges az egymást emelő (és nem elnyomó) érdekérvényesítés. Ehhez az érintettek pozitív, megengedő, rugalmas hozzáállása szükséges. „A 'csitítom magam'... nem jelenti azt, hogy elhallgatom véleményemet” (Déry T.). Ha nem valakinek akarok látszani, hanem *igyekszem valaki lenni* (egyéniség), akkor esélyem van arra, hogy *valós tekintélyt vívjak ki*.

A család létszámától és karaktereitől függően üzemzajt produkál. Az önfegyelem, az *önkorlátozás erénye nem nélkülözhető*. Persze van helye és ideje a mást fegyelmező és mást korlátozó rendteremtésnek is. A magunk magatartását mérlegre tehetjük a nevelés ilyen megközelítésével is, az értékes neveléstől a tragikus felé haladva: normára szelíden, normára erőszakkal, norma nélkül szelíden, norma nélkül erőszakkal... „Szelíd válaszra int a megértés” (Illyés). Hangot akarok adni, nem lármát. Egyenrangúak vagyunk, és nem egyenlőtlenek. Mindenki a maga kora és személyi érettsége szerint egyenrangú. Ingerküszöbünk változó jelenség. Szerencsére nem csupán a körülmények, hanem magunk is beleszólhatunk abba, hogy hogyan vizsgálunk a *türelem erényéből*. A valóság kemény: „olyan, mint a paraszti derelye, túl sok tésztát kell megenni a csipetnyi túróért” (Sütő A.). A megküzdött eredményecske felértékelődik. A pesszimista, aggályos hozzáállás helyett az érzelmi megelőlegezés olyan alapállás, amely sok hirtelenkedésből adódó sebesülést előzhet meg.

4. A család mozog

A nagycsalád mindig mozog. Ugyanakkor mindenkinek van *igénye a szükséges és elégséges nyugalomra*.” Az aszkézis a személy harca a rabság ellen” (Bergyajev). A regenerálódó szülőből talán nem lesz mártír anyuka és apuka. *Biztosítanunk kell egymásnak a megújulás lehetőségét*. A magam dolgainak rendben tartása csúcsérték, de ha társam erőnlétébe kell, hogy besegítsek, akkor ez a fontosabb. A szülők egyek: egyiküknek legalább csúcson kell lennie, hogy ne diabolizálódjon a család. Hol az egyiknek, hol a másiknak stabilnak kell lennie. Kinek ebben, kinek abban. Amikor a családunkat ápoljuk, „ápoljuk kertjeinket” (Voltaire).

A mozgékonyabb ne lökje félre a lomhábbat. Előre sem érdemes lökdösődni. „Jöjjetek utánam” (Jézus), *jöjjetek velem... A biztatás és vonzás a hatékony*. Ez a világ helyváltoztató mozgással, pontosabban *utazási mániával* akarja megoldani sok rendezetlenségét. Igen, Jézusunk is járt külföldön pár hónapot, életveszélye miatt. A középkorban fiataljaink azért mentek külhombra, hogy szellemileg, hitbélileg megszédjék magukat, és utána itthon keresztény kultúrát, nyomdát, közösségépítést valósítsanak meg. Van Istennek tetsző mozgás. Van másféle is. Indoklás is van, sokféle. „A teljes bizonyosság érzetében is lehet téves útra menni” (Merza J.).

Van *helyzetváltoztató mozgásunk* is. A napraforgó keletet szeretően fényre tárulkozó. Az estike napnyugtával nyitja ki illatos szziromszemecskéit. Egy családban komoly tolerancia kell a kétféleség, *a sokféleség viseléséhez*. Szelektív hallással-látással is lehet védekezni. Strucc-technikával is lehet autonómiát védeni. Csakhogy ekkor a fej a homokban, de a nagy helyigényű testet ugyanúgy kerülgethetik a többiek. Ahol nincs dolgom, ott miért nyomuljak? Ha nem jön automatikusan a *méltatás*, akkor miért hívjam fel magamra a figyelmet? Ha értékeim nem hozzák maguktól az előnyöket, akkor miért helyezkedjek? Ha beengedjük a munkaerőpiaci szokásokat a családba, akkor valós helyzetek helyett szerepjátékos *drámatagozattá* süllyedünk.

5. A növekedés a család tagjainak

természetes életjelensége

Kilóra, centiméterre növekszünk. A létfenntartás feltételeinek természetes eredménye ez. Ennek felelőssége legfeljebb közegészségügyi kérdés, hiszen a „hogyan-mennyire” kérdések az egészséget és a hiúságot feszegetik. Ennél fontosabb *a felnőtté válás* kérdése. Ki a felnőtt? Aki önálló életre képes – a pénzkezeléstől a szellemi és lelki felelősségvállalásig. Aki *a test, lélek, szellem háromlábú stabilitására* képes. Hibázás esetén korrekciót vállal. Új kihívásokra fejlődőképesen reagál. Sajnos ez nem alakul ki magától. Ez gyümölcs, a gyermekkorban jól szolgáló szülői szó és példa gyümölcse, főként, amikor az önneveléssel társul.

Az igénykezelés alapja az igényeknek az értékszemlélethez igazításával kezdődik. A tiltás veszélyes, mert vágnövekedéssel jár. „A merev törvények cselszövővé teszik a népet” (Lao-Ce). A megérvelés célja, hogy felzárkózásra segítse a gyermekeket. Legalább odáig el kell jutni, hogy elviselje, elfogadja érte is élő szülei határozatát. A nyílt lázadás kezelhető. A titkolt, elfojtott lázadás közveszélyes: a gyermeket jellembeli torzulásba, a szülőt hamis eredményességbe ringatja. *A kortárs csoport megválasztása*, jó irányba segítése, szándékolása kulcskérdés. A szülők példa értékű közösségi kapcsolata akkor is jelentős, ha a gyerek a maga önállósági ismérvének éli meg, hogy nem követi szülei példáját. A növekvő *gyermek leválási és kimenekülési irányulása* számára identitás kérdése. *A jó család mégis fészek*, amelyből a felnövekedők kirepülnek, és amelybe a bajba kerülők visszamenekülhetnek.

6. A család minőségi változását

fejlődésnek nevezzük

Lehet vissza- és előrefejlődni. Veszélyeztetettek vagyunk. *Külső erők és belső gyengeségek ingatnak meg*. Egy pesszimista népies gondolatmenet szerint: aki fut, az gyalogolni szeretne, aki mendegél, az le akarna ülni, aki üldögél, az leheverni szeretne, és aki fekszik, az el is fog aludni. Kell egy fix pont, egy közös elvi ernyő, egy életfilozófia, egy hit... egy közös érték-szemlélet, mert ha nincs fix pont, akkor az állítások cáfolhatatlanok, ugyanakkor igazolhatatlanok. Leggyakoribb veszélyeztetőink:

Szétszór bennünket ez a rohanó világ. Feladataink számosak, nem tervezett kihívások állandóan jönnek. Rend az, amikor a dolgoknak és tevékenységeknek helyük és idejük van. Megfuttat bennünket a posztmodern világ. Hámot tettek ránk (ha hagytuk), és hámot vettünk magunkra... a családdal is. Szerencsénkre van jézusi hám (iga) is. Amikor Istenünk a gazdánk, nem pedig a tőkés társaságok fullajtárjai vagy a hozzájuk hasonlóak. Tervezettség, naptári fegyelem, az „igen/nem” keveretlensége, egymásba kapaszkodó erőter... A viharban a szinglikkel szemben jobb túlélési esélyűek az összekapaszkodók.

Lemerül az ember, ha nagyobb a fogyasztás, mint a feltöltődés. A családi munkamegosztás praktikus, mert terhelést oszt meg, és mert szolgálatra szoktatja tagjait. Mindenkit a maga korának és képességeinek megfelelően. Zárlat is lehetséges, amikor a nem várt rendellenesség teljes energiakisülést okoz. Folyamatban is besokallhatunk, amikor túlvállalás vagy túlterhelés miatt megroggyan a tartásunk. Van, amikor a segítség kérésének elmulasztása a mulasztás bűne. Hiúság, hősködés, áldozati szerepkör lappang sok lemerült családtagban. Figyelemből, éberségből bukásra áll az a család, családtag, amely/aki tartósan nem veszi észre tagjának/önmagának az elerőtlenedését. A vádaskodó száj és a mutogató ujj visszaszorításáért „nem a felelőst kell keresni, hanem a helyes utat” (Merza J.). Miként a tornában, tartásjavító gyakorlatok kellenek. Van egy rendkívüli töltőnk: a szívhangjaink. *Értékelés, méltatás, sikerélmény*: ez a töltő. Ezzel persze nem lehet megoldottnak tekinteni az aránytévesztett családi üzemelést.

A szellemi veszélyeztetettség ismérvei: szellemi szomjúság hiánya, felületes sodródás, szeszélyes csapongás, infantilis vezetettség igénye... Foglalkozási telítettség (pedagógusok betűiszonya). Kisközösségi túlterhelés (nyomasztó elvárások). *A minőség azonban apróságokon fordul*. A méhek ott gyűjtenek, ahol van, és azt, ami nekik kell: Nem mindent megkérdőjelezve és ezzel mindig nulladik pontról indulva, nem habzsolva és ezzel emészthetetlené terhelve magukat. A célirányosság megszabja a szükséges és elégséges mértéket. *A minőségi szellemiség* kevésbé időigényes, mert érlelően működik. Olvas, de nem az anyag rabjaként, hanem saját tisztábban látása kedvéért, a továbbgondolásért, a továbbadhatás reményében, hogy mások segítségét szolgálja vele.

A lelki aszály ismérvei: a kérdőjelek túltengése, a lelki wellness (önkényeztetés) nagy igénye, a transzcendens bizalom elsoványodása, az istenkép fejlődésének képtelensége... Be kell építeni *a napi ritmusba* a lelki égre tekintést. Nem imádkozó sáskaként (felfalja az őt zaklatót), hanem rugalmas célra rendezettségben. Az Istent mozgósítani akaró imaélet el kell, hogy sorvadjon a hála és a kérdezés hangja mellett. Az odaadottságban helye van a sírásnak és nevetésnek, a kételynek és bizonyosságnak is. A nem bizonyítható dolgokban a bizalom és a rugalmas tolerancia ment meg a parttalan hitvitáktól és a „harmincéves háborúktól”.

7. Szaporodjunk vagy megszentülünk?

Nagy család? Kis család? *Megszentülve szaporodjunk*. A jó emberekből nincs túlnépesedés a földön. Ide is érvényes: „ahol ketten, hárman összejönnek az én nevemben...” A nagycsalád lehet Istennek tetsző, és lehet nem az. Nem a tagok számán fordul az Isten Országá, hanem azok minőségi életén. A biológiai élet nem csúcserték. A vértanú is odaadja földi életét, ha kell, Istenért, a hitéért, testvérbarátaiért. Mégis lehetőségeiben szent ez a földi élet, mert szentségre hivatott emberek kapták és vállalták, kapják és vállalják. A biológiai élet védelme, továbbadása esély a szeretet országának megélésére. A földön élet kell ahhoz, hogy az Életben remélhessünk.

Szülni, szaporodni minden élőlény tud, ha a feltételek adottak. Baba születhet csak úgy félkézről, és születhet áldásként. *Az el nem viseltet abortálják, az elviseltet üzemeltetik, a várva-vártat ringatgatják*.

„Jövője van” annak, aki babát vár (a csángóknál), „életbe gyönyörödik” az újszülött (Gyergyócsomafalván). Akitől az életet kaptuk az Élet reményében, attól kaptuk fajfenntartási lehetőségeinket. Tőle kaptuk azonban az értelmünket is, hogy felelős döntések meghozatalára is képesek legyünk. *A magunk szereteterejére szülnünk.* Nem elvárásra, illendőségre, butaságra szülnünk. Az élet élhetőségében azonban testvérbarátaink segítő kezére ugyanúgy számíthatunk, mint ők a miénkre. *Ősbizalomra és nekigyürkőzésre épül a kis- és nagycsalád.*

8. Meg fogunk halni

Ez is életjelenség, az utolsó itt a földön. Kilépünk a család földi keretei közül. Hogyan? Mindenki arról álmodozik, hogy fájdalom nélkül, gyorsan, szeretteit nem terhelve. Ez az álom... Ha elutazunk, akkor is rendezgetjük a dolgokat magunk mögött. Földi sorsunkból kilépve végrendelkezések, örökhatóságok születnek. *A testamentumtól az Evangélium felé irányulunk.* Anyagi hagyatéktól a szellemi, lelki értékátadásra tevődik a hangsúly. Szent hagyomány ott van, ahol szent emberek szavai és példái követésre találnak az utánuk jövőben. Nem biztos, hogy a hagyományozó ezt megéli. Reménye, hogy a „rejtekekben lévő Atya megfizet neki”.

Mi segítheti az *áthagyományozást*? Temetési szokások, síremlékek, emléknapok, évfordulók? Tárgyakhoz is, *anyaghoz is kötötten szeretünk a földön.* A gyökerét elfelejtő ember erősen kiszolgáltatottá válik ebben a világban. Az is a gyökerünkhöz tartozik, ami a rossz példa miatt kerülendő. Az is, ami követésre méltó és ajánlott. „Orat pro societate” – ez van kiírva a jezsuiták magatehetetlen öregjeinek ajtajára, tevékenységüket jelezve: „Imádkozik a közösségért”.

Értelmünk pislákolása is ad még alkalmat példamutató tevékenységre. Eutanázia, szakrális öngyilkosság, menekülő öngyilkosság...? Egy életművet nem rombol le sem az össze-roppanás (József A.), sem a vállalni nem tudás (R. Williams), de az ezáltal is szeretni akarás sem (eszkimói hagyomány, kénes barlang). Földi életünk naplementéje (Gyergyóban „napszentülte”) természetes, de nehezen viselhető...

Befejezni ezt a témát nem lehet, csak abbahagyni. Ahány ember, annyi kibontási lehetőség, annyi önkritikus felszólítás, annyi kiegészítő meglátás és tapasztalat. Közös kincsünk a magánéleti küzdelmünk is, mert ennek a homokszemnek az irritációja kell ahhoz, hogy igazgyöngyök szülessenek: minőségi családok.